

Etos altruizmu i jego odmiany

*Μηδεις το εαυτου ζητειω αλλα το του ετερου εκαστος.
Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius.
Niech nikt nie szuka, co swego, ale co drugiego.*

1 Kor 10,24

Etos altruizmu i jego odmiany

Elżbieta Hałas

Wydawnictwo Naukowe Scholar
Warszawa 2023

Recenzje

dr hab. Wojciech Pawlik, prof. ucz.

dr hab. Dorota Rancew-Sikora, prof. UG

Redakcja i korekta

Dorota Kassjanowicz

Projekt okładki

Karolina Sosnowska | Studio UL

Publikacja książki finansowana przez Wydział Socjologii Uniwersytetu
Warszawskiego

Copyright © 2023 by Wydawnictwo Naukowe Scholar

ISBN 978-83-67450-17-1

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa

tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej, w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)

Wydrukowano w Polsce

Spis treści

Słowo wstępne	9
<i>Rozdział I</i>	
Idea altruizmu i jego znaczenie relacyjne	15
1.1. Prefiguracje altruizmu w filozofii moralnej	16
1.2. Altruizm i postęp nowoczesności	27
1.2.1. Geneza i rozwój problematyki altruizmu w socjologii	28
1.2.2. Altruizm ze współczynnikiem humanistycznym w relacjach społecznych	44
1.3. Altruizm wobec wyzwań człowieczeństwa po nowoczesności	59
1.3.1. Pole problemowe badań altruizmu	62
1.3.2. Ciąg dalszy pytania o socjologię dobra	66
1.3.3. Kulturowe znaczenie altruizmu	69
1.3.4. Alter – Drugi – Inny	70
1.3.5. Altruizm jako troska relacyjna	71
<i>Rozdział II</i>	
Odkrywanie relacyjnego znaczenia wzajemności	81
2.1. Komplementarność a wzajemność	82
2.2. Wzajemność jako cnota moralna	83
2.3. Uniwersalna norma wzajemności	85
2.4. Zasada interakcji i wzajemność perspektyw	86
2.5. Wzajemność relacyjna	87
2.6. Poza utilitaryzm	92
<i>Rozdział III</i>	
Fenomen daru i wymiana symboliczna	95
3.1. Myślenie podług daru	95
3.2. Dar między obcymi	101

3.3. Indoeuropejska etymologia słowa „dar”	106
3.4. „Dar” pojęciem pustym: krytyka postmodernistyczna	108
3.5. Dar i współczynnik uspołecznienia	110
3.6. Dar jako relacja społeczna	115
3.7. Dawanie siebie: wymiana symboliczna	131
3.8. Prawda daru i jego paradoksy	134

Rozdział IV

Powstawanie dóbr relacyjnych	151
4.1. Społeczny świat relacji	151
4.2. Ku nowym formom uspołecznienia po nowoczesności	154
4.3. Pozostawanie w relacjach	158
4.4. Struktura relacji społecznych	160
4.5. Przemiany relacji społecznych po nowoczesności	162
4.6. Myślenie relacyjne	165
4.7. Osoba ludzka w perspektywie relacyjnej	168
4.8. Dobro relacyjne i refleksyjność relacyjna	170

Rozdział V

Solidarność: moc więzi społecznych i problem inkluzji	179
5.1. Antynomie solidarności: partykularyzm i ekskluzywizm	179
5.2. Różne rodzaje solidarności	182
5.3. Solidarność jako relacja społeczna	184
5.4. W poszukiwaniu kultury solidarności inkluzywnej	189
5.5. Symboliczne granice solidarności i ich przekraczanie	194

Rozdział VI

Humanitaryzm i proces mondializacji	195
6.1. Pole humanitaryzmu i jego moment krytyczny.	
Kwestia władzy symbolicznej	195
6.1.1. Humanitaryzm jako uniwersalizacja	
współodczuwania	195
6.1.2. Formacje dyskursywne humanitaryzmu	197
6.1.3. Formowanie globalnej przestrzeni humanitaryzmu:	
dwie perspektywy	200

6.1.4. Krytyka humanitaryzmu i problem władzy symbolicznej	208
6.1.5. Cierpienie i życie: problem znaczenia	213
6.1.6. Perspektywa relacyjna w badaniach humanitaryzmu	217
6.2. Etos humanitaryzmu: rozum relacyjny i moralność	218
6.2.1. Sekularyzacja <i>caritas</i> : międzynarodowe prawo humanitarne	221
6.2.2. Dyskurs rozumu humanitarnego: prawo do pomocy humanitarnej	227
6.2.3. Interpretacja praw człowieka w dyskursie humanitarnym	231
6.2.4. Etos humanitaryzmu a logika rynku kapitalistycznego	233
6.2.5. Kultura sympatetyczna humanitaryzmu i proces mondializacji	235
6.2.6. Rewolucja humanitarna i jej semantyka	240
6.2.7. Rdzenne pojęcia humanitaryzmu: ludzkość i bezstronność	241
6.2.8. Obopólność uprawnień: oczekiwanie pomocy i jej udzielanie	245
6.2.9. Godność osoby i typizacje humanitarne	249
6.2.10. Racjonalność relacyjna i cnoty humanitarne	251

Rozdział VII

***Caritas* i przekraczanie symbolicznych**

granic społecznienia	255
7.1. Święte i świeckie: <i>caritas</i> w procesie sekularyzacji	255
7.1.1. Zarys historii idei <i>caritas</i> i bogactwo znaczeń	258
7.1.2. Miłość aświatowa i etos <i>caritas</i>	265
7.2. Miłość typu <i>amor</i> w relacjach między osobami	267
7.3. Miłość między osobami i <i>ordo amoris</i>	277
7.4. Miłość i społecznienie	286
7.4.1. Miłość a relacje społeczne	286
7.4.2. Miłość jako relacja społeczna	290

7.4.3. <i>Caritas</i> a porządki moralne działań społecznych i stany pokoju	301
7.5. Trzy hermeneutyki <i>caritas</i>	309
7.5.1. <i>Caritas</i> a <i>amor mundi</i>	309
7.5.2. Nihilistyczna <i>caritas</i> : hermeneutyka kenozy po nowoczesności	317
7.5.3. Hermeneutyka uznania i <i>caritas</i>	328
Słowo na zakończenie	337
Bibliografia	343
The Ethos of Altruism and Its Varieties. Contents	373
Indeks nazwisk	377